

REDACȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

ABONAMENTUL

pentru Austro-Ungaria: 20 cor.
 pe un an 10 cor.
 pe 6 luni 5 cor.
 pe o lună 2 cor.
 Num. de Duminică pe an 4 cor.
 Pentru România și străinătate pe an 40 franci.

Manuscrisurile nu se înapoiază.

TRIBUNA

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deák Ferencz-u. Nr. 20.

INSERTIUNILE:

de un gr. garsonaj: prima dată la
 bea; a doua oară la bea; a treia
 oară la bea de fiecare publicitate.

Adăpt abonamentele, cât și inserțiunile
 sunt a se plăti înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat

scrieri adresate nu se primesc

GERMANII ÎMPOTRIVA UNGURILOR.

(*) Am arătat în numărul din urmă al *Tribunei*, cuvintele aspre ce au fost roșite împotriva Ungurilor în sfatul împărătesc al Germaniei de Dr. Spahn, după cum am și alte amănunte privitoare la răciră teniei dintre Germani și Unguri:

Citim acum în *L'Indépendance Roumaine* (de Marți 6 Dec.) următoarele

»Correspondentul nostru particular din Arad ne telegrafează cu data de 3 Dec.:

»Din isvor foarte bine informat allu că guvernul imperial german a comunicat în chip confidențial guvernului ungar că noul proiect de lege privitor la învățământul public din Ungaria a făcut cea mai penibilă impresie în toate cercurile naționaliste din Germania. Aceste nici nu vor sta indiferente în fața unei tentative de maghiarizare a Germanilor ce locuiesc în Ungaria.

»Guvernul unguresc este foarte afectat de această intervenție.

Credem și noi, că infumuraților din Budapesta nu le vine la socoteală intervențiunea guvernului german. Resfățați și încrezuți cum au fost, stăpânitorii aceștia au socotit pot face ori și ce. De aceea s'au pornit planul făurit de marele meșter Berzeviczy. S'au gândit mai ales la un lucru: ca pricina asta să sară asupra lor Germaniei. De ani îndelungați — se știe — spiritul cel mai puternic al Ungurilor a fost germania. La 1866, și înainte de aceea, înă după 1848, guvernele germane, în rîntăiu puternicul cancelar Bismark, au în legătură cu fugarii revoluționari marii Kossuth, Klapka, Irányi și alți mulți. Nu ajungeau Ungurii la 1867 să învină Viena, dacă la Königrätz Prusacii li zdrobit armata împărătească... Și de tot, n'a fost prilej când Germania să fi dat semne de prietenie pentru Unguri. Tocmai mult, de când Împăratul Wilhelm venise la Budapesta și ținuse o vorbă în care-l lauda pe Unguri.

Et, dar mai ales în politică multe se schimbă. Nu sunt de vecinică durată îndeprietenii.

Așa au pățit-o acum și Ungurii.

Au tăcut Germanii și au răbdat de multe când vedeau pe frații lor de aici prigoniți. Ceea-ce are de gând să facă însă ministrul Berzeviczy — să nimicească învățăminte de carte germană, precum și a celor neamuri nemaghiare — a pus capăt prieteniei germane, așa că însuși stăpânirea

marelui împărații germane se crede datoră a le spune celor din Budapesta: »Dacă nu vă lăsați de gândul acesta, să știți că nici cercurile naționaliste d'acici nu o să stea cu mâinile în sân!»...

Așa vorbe grele n'au auzit nici-odă ministrii maghiari.

Întrebarea e numai: asculta-vor ei ori mai îndrăgii încă, vor da nainte și ear vor aduce în Dietă proiectul de lege al ministrului Berzeviczy?

Ori și cum: amestecul la mijloc a marelui și puternicului împărații, nouă, neamurilor primejduite de planul lui Berzeviczy, trebuie să ne dea putere și îndemn a stărui să luptăm tot cu mai mare înverșunare împotriva tuturor încercărilor păcătoase de a ne răpi școalele, ca în urmă să ne perdem limba și slăbiți să fim în dragostea noastră pentru neam.

Stați la vetrele voastre!

Allam, că în vremea din urmă frații de ai noștri, amăriți de soartea vitregă ori ajunsți la sapă de lemn din pricina a tot felul de greutăți, pleacă în — America.

Îndreptăm, tuturor celor pe care-i pasce gândul să-și părăsească vatra strămoșească, cuvânt și rugare frățească: să stea acasă! Să nu plece în lume, să nu se mai gândească la America, pentru-că și dacă-s adevărate știrile despre fericirea la care a ajuns unul ori altul dus în America, sunt d'o sută de ori mai mulți cari plecând, s'au nefericit.

Chiar acum foile din Budapesta scriu următoarele:

»Emigranți retrimiși. Din New-York se telegrafiază: Pe vaporul «Panonia» a societății Cunard au sosit aici, nainte cu două săptămâni, vre-o sută emigranți valahi ardeleni: mai marii portului nu i-a lăsat să calce însă pe uscat, ci i-a internat (închis) pe insula Ellis Island, pentru cuvânt că ei ar fi fost muncitori arvuiniți, ear după legile mai nouă americane muncitori de felul acesta nu-i îngăduit să calce pe pământul acestui stat. Societatea Cunard va fi deci silită să-i ducă îndărăt, la Fiume. Deoarece societatea Cunard numai peste două săptămâni pornește d'acici vapor, acei o sută Valahi vor fi siliți să stea ca închis pe insula Ellis Island. Nenorociții s'au adresat cătră consulul austro-ungar din New-York să-i scape din robie. Loco-țiitorul acestuia s'a și dus să-i vadă, dar n'a putut face nimic pentru ei.

Un preot american li-a umblat și el în treabă, dar d'asemeni n'au putut face nimic. Așa că bietii oameni sunt siliți să aștepte ca închis, două săptămâni, până să fie porniți spre casă. Tot așa au pățit-o mai zilele trecute 150 lautari».

Am cetit apoi că în mai multe orașe americane au fost găsiți, pe uliți, morți de foame, emigranți din Ungaria, între care și Români. . . S'ar putea scrie o carte întreagă, plină tot de fapte ce-ți sfășie inima, despre nenorociții cari în nădejdea că în America vor da de bine, au părăsit căminul strămoșesc.

Eată de ce ne simțim datori să ridicăm eară cuvântul și să atragem luarea aminte a cărturarilor români asupra acestei afaceri. Si anume să-i rugăm să lumineze poporul, să-l arate ce pătesc cei-ce pleacă în America și să-i desmânte de gândul nefericit de a-și părăsi vatra strămoșească.

O durere a Casei noastre Regale.

»Secolul« din București scrie: »Peste Augusta noastră Casă Regală o mare nenorocire a picat, ca un trăsnet.

Altețea Sa Serenissimă, Principele Friederic de Hohenzollern, al treilea frate al Majestății Sale Regelui, s'a sfârșit din viață, la München, în vîrstă de șasezeci și unul de ani.

Jalea Regelui a învăluit deodată și inimile tuturor Românilor, pentru că tot ce ține de Familia Majestății Sale face parte sufletescă din ființa noastră națională. Noi am împărțit cu Regina și cu Principele Moștenitor bucuriile precum și întristările Lor. Dar mai ales când un mormânt s-a deschis spre a sorbi în liniștea vecinicii sale pe câte-o rudă apropiată a Lor, am simțit că apune o rază din nimbul glorios care încinge Dinastia noastră domnitoare — în același timp, cea mai nobilă dintre toate cele-lalte ale Europei.

Principele Friederic era un bărbat falnic, înzestrat cu o superioară inteligență și cu bună-tate proverbială. Sorții nașterii, așa de strașnică în Casele întemeiate pe majorat, îl oprise de a străluci, după valoarea personală, în locurile culminante ale ierarhiei sociale-politice, numai cariera armelor îi rămăsese deschisă, dar aci Altețea Sa Serenissimă se distingea printre generalii de cavalerie germani dragoni și ulani, ca un luceafăr — arma cavaleriei fiind, în Germania, ca și pe aiurea, una de elită.

Dumnezeu să aline întristarea îndureratului nostru Rege cu mângâierea că întreg poporul român depune la picioarele Tronului prinosul caldelor sale simpatii în această amară încercare.

Adunarea din Chişineu.

Frații dela marginea apuseană, din cercurile Chişineului și Sântanei, s'au făcut Joi vrednici de lauda tuturor Românilor. Adunarea care s'a ținut adică acolo pentru a protesta împotriva planului ministrului Berzeviczy de a nimici școlile confesionale-naționale, a fost atât de bine reușită, încât trebuie să ne umplă pe toți de bucurie și mângâiere. Preoții, învățătorii și țărani de frunte s'au adunat din toate satele ce țin de cercurile mai sus pomenite, cu toate că drumul e rău și depărtările sunt mari.

O dovadă asta nu numai a însuflețirii obștești, dar și a muncii stăruitoare ce au depus fruntașii întru deșteptarea poporului. Îndeosebi trebuie să scoatem în lumină grija pentru cele naționale a d-lui M. Veliciu, căpetenie nu numai a celor dela Crișuri, ci a clubului român din comitat. D-sa poate fi mândru: lupta ce duce acolo, dă roade!

Adunarea s'a deschis la orele 11.

Vorbitorii.

M. Veliciu, în numele celor cari au chemat adunarea, îndreaptă cuvânt frăcesc tuturor celor cari au răspuns la chemare. Propune de președinte pe cinstitul preot binemeritat Ioan Avram (Mișca) ear de notar, care să facă protocolul, pe Dr. Cornel Ardelean, (Chişineu). Adunarea primește cu însuflețire.

Preotul G. Turic (Otlaca) este întâiul vorbitor. În cuvinte înțelese de popor arată lupta ce au purtat-o Români în trecut pentru apărarea limbii strămoșești. Pentru acelaș lucru ne-am adunat și acum: să ne apărăm limba, să protestăm împotriva ministrului Berzeviczy, care vrea să pună stăpânire asupra școlilor noastre, ca acestea să ajungă apoi a ne despoia de dulcea limbă a malcei noastre.

M. Veliciu, în mijlocul unei nedeserise însuflețiri ține o cuvântare mai lungă, în care face mai pe larg cunoscut proiectul de lege alui Berzeviczy.

Vom publica în săptămâna viitoare întreaga vorbire a iubitului fruntaș.

Toader Laurențiu introduce cu potrivite cuvinte următorul proiect de

RESOLUȚIUNE.

Alegătorii Români ai cercului electoral Chişineu și Sânt-Anna precum și poporul doritor de a-și apăra drepturile sale, întruniți la Chişineu în 8 Decembrie (25 Noiembrie) 1904, după ce au luat la dezbateri proiectul de lege despre reforma învățământului public din școlile populare:

a). Considerând, că prin acest proiect de lege se intenționează revizuirea legii despre egală îndreptățire a naționalităților în mod nefavorabil;

b). Considerând, că proiectul indirecte atacă biserica, drepturile ei și autonomia bisericească;

c). Considerând, că proiectul amintit e rezultatul abuzului de putere, căci intenționează nimicirea drepturilor noastre câștigate cu sudoare și multă luptă în decurs de o mulțime de ani, drepturi asigurate în legi fundamentale, intenționează restrângerea drepturilor și a libertății noastre cetățenești, punerea școlilor populare în serviciul politicii de maghiarizare, având de scop desființarea formală a tuturor naționalităților nemaghiare din patrie:

Adunarea cu toată tăria sufletului protestază în contra acestui proiect și declară solemn, că pentru apărarea drepturilor câștigate și pentru paralizarea acestor atacuri nedemne și antipatriotice va purta cea mai crâncenă luptă defensivă.

Adunarea primește cu vil strigăte proiectul de rezoluțiune.

Russu Șirianu rostește d'asemeni o cuvântare mai lungă (vom da-o întreagă în alt număr) și propune ca rezoluția de mai sus biroul s'o trimită la Dietă, ca să se știe ș'acolo de protestarea noastră.

Adunarea primește cu însuflețire.

Ioan Iercan, preot (Șiclău), după ce face cuvenita introducere, citește următoarea adresă care să se trimită episcopilor Români din Arad și Oradea:

Prea Sfințite Doamne Episcop!

Credincioșii Români din cercul Chişineului și al Sânt-Anei, înspăimântați de lațurile pe cari guvernul ungar le pune libertății religioase și cetățenești prin proiectul de lege prezentat de d-l ministru de culte și instrucțiune publică Berzeviczy pentru reformarea învățământului popular, astăzi s'au întrunit în mare adunare populară aici în Chişineu, ca să protesteze contra încercării neumane de a ne răpi și dreptul de a ne crește copiii în limba și legea noastră străbună, a ne răpi sufletele copiilor noștri.

Iubirea de biserică și neam răsărită din trecutul glorios al-națiunii române, împodobit cu jertfele pentru apărarea legii și a neamului românesc, își îndreaptă din aceasta adunare fața sa către Prea Sfințitul Episcopat, al bisericii ortodoxe și gr.-cat. română, căruia îi aduce omagiile pentru vrednicia ținută, ce au luat în potriua aceluș împilător proiect de lege, anume prin înaintarea memorandumului dt. 19 Iulie 1904 N-rul 207 m. la ministerul de culte și instrucțiune din Budapesta.

Adunarea recunoaște de expresiunea credinței și voinței sale opera monumentală, ce o constituie în viața noastră bisericească și națională acest Memorand.

Când, adunarea, ca și pe Episcopul eparhial Vă roagă a fi interpretul acestui omagiu și devotament înaintea Prea Sfințitului Episcopat ortodox și gr.-cat. român, în conștiința meritelor ce le are poporul românesc pentru patrie și tron.

Roagă prin Prea Sfinția Voastră pe Prea Sfințitul Episcopat ortodox român al metropoliei gr.-or. și gr.-c., să depună la treptele tronului plângerile unui popor, care în secolul al XX-lea este amenințat cu despoierea de libertatea religioasă și cetățenească întru creșterea copiilor săi. Rugați-Vă să-Și întoarcă inima Sa îndurătoare spre noi și să-Și tindă brațul cel puternic de scut poporului, care pieptul său l'a făcut zid de apărare în luptele de existență a acestei patrii și tron.

Implorați-I grația la împărat și rege apostolic să deneghe sancționarea proiectului Berzeviczy-an, care în raportul său bisericesc este o operă păgână, ear în raportul său politic este o operă a tirăniei.

Aceste făcând, noi nu vom înceta a ruga pe părintele luminilor, să încălzască inimile și să lumineze mintea căpeteniilor noastre bisericești, ca să povățuiască biserica română alui Christos, după bunăvoința sa.

În numele poporului românesc adunat în adunarea mare populară, întrunită în

Chişineu, la 8 Dec. (25 Nov.) 1904.

Adunarea primește.

Președintele I. Avram mulțumind tuturor pentru-că au ascultat cu luare aminte cele vorbite, încheie adunarea, rugând pe toți să meargă în pace acasă și să ducă pretutindeni vestea că Români își îndeplinesc datoria națională.

Masa comună.

După adunare, fruntașii toți s'au adunat la masa comună în ospătăria cea mare. Toți erau veseli de reușită.

Au tostat după cum urmează:

Protopopul Aug. Târziu (Chereluș) ridică o toast în onoarea binemeritatului și mult iubitului în tot comitatul fruntaș M. Veliciu.

M. Veliciu mulțumește și la rindu-l închină pentru dl protopop Târziu, cărui d'asemeni îi revine mult din meritul că adunarea a succedut.

I. Avram închină în sănătatea celor care au atâta însuflețire au vorbit la adunare.

Preotul G. Turic închină în cinstea luptătorului Russu Șirianu, a cărui venire la adunare zice că a făcut cea mai mare bucurie. Părinte Turic ține să mulțumească celor dela centru care se interesează de cei dela margine.

Russu Șirianu mulțumește pentru cinstea d'el care a fost împărțită și ține o însuflețitoare vorbire îndemnând la frățească iubire și luptă fără preget.

Iacob Ilună, țaran din Cinteiu, în numele țărănimii închină în cinstea d-lor Veliciu și Russu Șirianu, cari -- zice -- prin cuvântările lor „ni-a luminat mintea și încălzit inimile“.

M. Veliciu răspunzând, arată că între căturarii și țărani români în privința simțului național nu e deosebire: toți ne tragem din opinia toți avem aceleași dorințe, toți luptăm pentru mărirea neamului românesc și întărirea patriei.

Aug. Boșoc a închinat în onoarea preoțimii ear Ioan Iercan în onoarea învățătorilor.

La dorința generală, învățătorul Opresan (M. Zarand) cântă mai multe doine și o duioasă cântecă lăută, care a stors lacrimi. De asemenea a cântat țăranul D. Hotaran.

La orele 3 $\frac{1}{2}$, totul s'a terminat în deplină rinduală.

Anchetă școlară.

Școala de fete cu internat din Arad luptat cu multe greutăți până acum.

Preasfințitul nostru Episcop la ocuparea scaunului arhieresc a numit această școală „orfana din munți“ simbolizând prin aceasta stărea ei părăsită și totodată luată în programul arhieriei sale și ridicarea aceste școli atât de mult dorită de părinți.

Cu bucurie nespuse anunțăm, că crurile pregătitoare s'au și început și anul Conzistorul plenar instituisese încă astă măvară o anchetă în afacerea școlii de fete cu internat. Aceasta anchetă s'a întrunit în reședința episcopescă din loc sub zidul Prea Sfințitului episcop diecezan anume: dir. sem. Roman Giorogariu, sorii referenți conzistoriali George Popov Gerasim Serb și Caius Bredicean, secretarul conzistorial Vasile Goldiș, cassarul George Purcariu, profesorul dir. școlii fete Dr. Petru Pipoș, asesorii onorari Nicolae Oncu, Petru Truția și Traian Șan. Din afară vicarul V. Mangra și școlarul Nicolae Zigre din Oradea-Mare, Ungurean și Dr. Aurel Cozma din Târnova, George Feier din Boroșineu.

Ancheta a căzut deplin de acord asupra operei de regenerare a școlii de fete și a internatului, cari se vor face în mare și cu ajutorul lui Dumnezeu, și de fete cu internat din Arad își va lua locul de frunte între școlile românești. Energia și zelul episcopului nostru încununează de cei aleși bărbați ai diecezei garanțarea realizării unui vis frumos, care până acum nu s'a putut realiza din pricina aspră vremilor.

și ne prezintă aievea imaginea scumpă inimilor noastre, chipul lui George Cantacuzino așa cum l'am cunoscut și l'am iubit.

Domnule Primar,

Comitetul încredințează acest monument îngrijirii administrației orașului și dragostei cetățenilor.

Cantacuzino a trăit, a lucrat, a luptat și a muncit în București. Monumentul lui va fi pentru Bucureșteni, cari l'au iubit, o bucurie și o mândrie, căci își vor putea arăta și admira pe un concețean care a știut să ia loc în istoria țării lângă titanii liberalismului și democrației dela care s'a inspirat, cu unii a colaborat și i-a continuat în munca pentru țeară.

„Istoria Românilor bănățeni“.

Acesta este titlul unei voluminoase lucrări, scrisă de protopresbiterul Lugojului, Dr. George Popoviciu. Lucrarea se estinde pe mai mult de 400 pagini, format 8° și cuprinde următorii capitoli: Introducere, Dacii, Luptele Dacilor cu Romanii, Dacia sub Romani, Goții ostiei și vesticii, Hunii, Gepizii și Longobarzii, Slavii, Avarii, Bulgarii, Imigrarea Maghiarilor și organizarea statului ungar. Biserica română în legătură cu cea slavo-bulgară, Bănatul sub regii Arpadiani, Dela apunerea casei Arpadiane până la căderea Timișorului în mâinile Turcilor, Domnia Turcilor asupra Bănătului, Ierarhia ort. română și apunerea ei, Bănatul sub administrația militară 1716—1751, Bănatul sub administrația camerală 1751—1779, Dela provincializarea Bănătului până la finea războiului civil 1780—1849. Incheiere.

Scopul cărții izvoarele ei precum și chipul cum s'au utilizat aceste izvoare, autorul le indică în următorul „Cuvânt către cetitori“:

„Cunoașterea firii proprii a fost și rămâne una din virtuțile cardinale ale omului. În măsură potențată stă acest adevăr și cu referință la un popor. Este absolut necesar ca să-și cunoască fiecare originea, puterile și scăderile sale, căci numai astfel poate câștiga o orientare reală și sigură asupra forței facultăților sale fizice și psihice.

Ori ce întreprindere devine un făt mori, dacă nu stă în proporție cu ceea-ce suntem în stare a realiza. Multe din mizeriile ce se descarcă asupra indivizilor și popoarelor provin de acolo, că se apucă de lucruri ce nu le pot duce la îndeplinire. Orbecarea și nesuccesul sunt în mare parte rezultatul lipsei de orientare. Un om luminat și în curat cu ceea-ce este și poate realiza, nu va umbla cu capul în sac schiopătând și pipăind ca la întuneric, ci sigur va călea cu pași măsurați și cumpeșiți în calea sa. Tot așa trebuie să facă tot natul și un popor conștiu de chemarea și puterea sa. Din aceste considerante, studiul istoriei a rămas dintru început un obiect de preocupare al popoarelor de prima ordine. Urmărind de foarte mulți ani izvoarele referitoare la istoria bisericeii ortodoxe române indigene am trebuit, lucru firesc, să scrutez și evenimentele politice și izvoarele ce se referesc la acestea. Din notițele studiilor mele, prezent on. cetitori în cele ce urmează un mănunchiu sub titlul: Istoria Românilor bănățeni. Este o nizuință de a înfățișa în formă pragmatică evenimentele politice și bisericești dintru început până acum. Istoriograful orientat va aprecia greutatea ce le întimpină o asemenea scriere, când la multe din epocile trecute, trebuie trase cu stropi grei de sudoare brazde nouă, spre a face luminos trecutul nostru întunecat prin vitregitatea timpurilor. Am cercat izvoarele străine și române referitoare la acest obiect, dela cei mai vechi până la cei moderni, și m'am silit după puterile mele și după mijloacele, de cari am dispus, a prezenta o lucrare la înălțimea, ce o pretinde astăzi istoriografia română.

Am parcurs cronicile vechi ungare, precum și cele moderne. Asemenea am căutat să folosesc la obiectul indicat rezultatele uriașe ale marilor istoriografi Români: Hasdeu, Hurmuzaki, Tocilescu, Xenopol, Iorga, Dr. Onciul, Densusan etc.

Istoria Românilor bănățeni este puțin cunoscută. Scrierile noastre speciale mai vechi compuse de Laurian, Maniu, Vlad și Velea sunt uitate și trecute. În timpul mai nou, fostul meu coleg P. Dragalină, a publicat trei broșuri interesante referitoare la trecutul Românilor din Se-

verin. După-ce am studiat și scrierile speciale ale scriitorilor străini: Griselin, Böhm, Schwicke, Millecker, Pesty, Orvay, Szentkláray, etc. am revăzut notele mele și am publicat lucrarea mea prezenta. Truda multă, care am pus-o la compunerea ei, a fost înlesnită prin faptul, că sum originar din Bănat și fiind că din sinul poporului român bănățean am eșit și eu, iară număratoarele legături de sânge în văile frumoase ale Murășului, Begheului și Timișului din Bănat, mă leagă de această frumoasă și mănoasă provincie. Dar am făcut aceasta și din motivul de a paraliza unele scrieri tendențioase mai proaspete, cari vor să mistifice trecutul atât de glorios și bine meritat pentru patria și coroana ungară, ce-l posed în chip nelindoios Românii bănățeni, cu apărarea vadurilor Dunărei. Fericitul publicist și istoric George Barițiu se pronunță într'un loc astfel: „Este timpul suprem, ca istoria Banatului și a Românilor bănățeni să și-o scrie chiar ei“¹⁾. Cei bătrâni au murit de mult; iar dintre cei în viață singur colegul Dragalina a publicat din istoria noastră o scriere importantă. Socotesc deci, că n'am greșit cu publicațiunea mea, carea va fi continuată dacă nu va întimpina greutate. În Bănat zac comori de mare preț ascunse, atât în ruinele vechi cât și în limba și datinele Românilor. Dacă suntem sinceri, trebuie să recunoaștem, că noi aproape nimic sau de tot puțin am făcut pentru desgroparea acelor comori.

Meritul istoriograf maghiar, Pesty Frigyes și societatea istorică din Timișoara are mari merite pentru descoperirea anticităților și documentelor referitoare la istoria părților banatice. Drept judecând trebuie să recunoaștem mai departe la vechii istoriografi ungari, mai multă și mai mare iubire de adevăr, decât la o samă din cei moderni. Timpurile vechi au trecut și moravurile s'au schimbat. Motive politice au născocit mijloace de luptă străine de domeniul istoriei, unde adevărul și dreptatea au să cumpească faptele trecute, rostind judecata asupra lor. Patria noastră dulce e locuită de mai multe popoare, cari toate la olaltă și-au vărsat sângele și și-au jertlit avutul lor pentru apărarea ei. Intre aceste popoare cel mai număros element după Maghiari sunt Românii. În partea sud ostică a patriei, și special în părțile așa numite banatice, Românii au un trecut mare și frumos, plin de merite neprețuite pentru patria și coroana ungară. Acest trecut glorios, imprimat cu litere de aur în istoria țării noastre, este în parte dat uitării chiar de descendenții eroilor de odinioară; iară de altă parte e mistificat și prezentat în lumină neadevărată de o samă de scriitori tendențioși. Cercat-am deci scripturile vechi și noi și gășind de bine prezent în cele ce urmează, faptele străbunilor și viața lor în lumina, ce mi-se pare cea adevărată.

Vor fi scăderi și în lucrarea mea, ca în toate lucrările omenești, și de cari nici una din nenumăratele cărți, ce mi-au trecut prin mâni n'au fost ferite. Cu dragă inimă am purtat truda și osteneala la această scriere, căci originar dintr'o familie veche, care după acte scrise în linie ascendentă și colaterală, aproape de un secol și jumătate stă în serviciul poporului meu: urmat-am și eu ca și alții calea străbunilor și dau neamului meu ceea-ce am mai bun și mai scump. Resplată nu aștept, și fericirea mea cea mare va fi dacă voi vedea pe alții mai capabili scuturând pulbera după documentele și actele vechi, și cercând scripturile colbuite să poată în formă mult mai potrivită și mai adevărată prezenta trecutul nostru glorios. Dacă bunul Dumnezeu mă va ajuta și dacă voi fi încurajat și sprijinit cu acoperirea speselor, nu voiu lipsi a continua cu publicarea altor lucrări în această materie mai detaliată, căci marele nostru savant Hasdeu zice: „Din toate regiunile locuite astăzi de Români la nord de Dunăre, Banatul și Oltenia cu prelungirea lor cea comună în țara Hațegului sunt singurele, cari reprezintă o continuitate neîntreruptă geografică-istorică a neamului românesc, un cuib de unde se romanizează treptat spre apus, spre cri-văț și răsărit, ba indirect și cele de peste Dunăre, cuibul mereu descarcându-și prisosul, dar rămânând totdeauna plin“²⁾.

Din străinătate.

Din Rusia.

Constituția rusească. Din Petersburg i-se vestește lui „Kölnische Zeitung“: Ministrul de interne a elaborat un program de reformă constător din 42 puncte, care se referă la introducerea în vigoare a noii constituțiuni rusești. În program se poartă grijă și de hotărârea zemstrurilor cu privire, la reprezentanța națională.

Din Serbia.

Noul guvern Sârbesc. Gruici a primit însărcinarea pentru construirea noului cabinet. În cabinetul său au fost luați toți ministrii de mai nainte, afară de cel al justiției și instrucțiunii publice. Aceste două portofolii sunt încă neîndeplinite, dar este probabil ca mâne să aibe și aceste două resorturi șefii lor. Este puțină speranță de înăncinarea guvernului, care după-ce vor fi votate legile necesare, va disolva Scupcina.

Din Franca.

Papa și concordatul francez. Din Paris se telegrafează, că la un institut de acolo episcopii francezi au ținut o adunare, la care un preot superior sosit la Paris din încredințarea papei a spus, că pontificele are de cuget să numească o comisiune constătoare din 2 metropoliți și 3 episcopi, care să aducă la cunoștința preoțimii franceze vederile sântului scaun cu privire la denunțarea concordatului și la politica preoțimii superioare catolice din Franca. Comisiunea este prezidată de cardinalii arhiepiscopi din Paris și Rleims.

Răsboiul ruso-japonez.

Asediarea Port-Arthurului.

Tokio, 7 Dec. Dela cartierul general al armatei impresoratoare sosesc rapoarte după cari Japonezii bombardează de pe colina de 203 metri vasele rusești din port. Cuirasatul *Pobieda* a fost lovit de 6, un vas de tipul lui *Retvițan* de 16 proiectile. Și celelalte vase au fost atinse. La 15 c. a fost continuat bombardamentul, *Pobieda* a fost lovit de două ori, *Poltava* și *Retvițan* de 11 ori.

Tokio, 7 Dec. Comandantul suprem al armatei dela Port-Arthur vestește, că bateriile japoneze au continuat cu rezultat folic împotriva vaselor din port. Bombardarea continuă și acum.

Tokio, 7 Dec. Japonezii au reușit să afle prin spionii lor, că numărul trupelor din fortăreață este foarte mic și că nu ajunge să apere orașul cu succes. Operațiunile în contra forturilor *Sosuchan* și cele dela ost urmează. Se crede că se va ordona un atac general, dela care se așteaptă mult.

Din Mandciuria.

Londra. Conform unui raport sosit dela cartierul general al lui Oku la Agența Reuter, casele din satele din apropiere se reparază și se zidesc din nou, și se sapă fântâni. Toate aceste semne arată, că Japonezii au de cuget să erneze în pozițiile, în cari se află de prezent. Gerul nu le strică, numărul bolnavilor în armata japoneză este în proporție mic.

¹⁾ G. Barițiu: Ist. Trans. t. II. 661.

²⁾ B. P. Hasdeu: Românii Bănățeni, București 1896 pagina 2.

lăsând-o, din atâta avere, pe uliți. Celelalte sume sunt mai mici, dar laolaltă a înșelat peste 100,000 cor.

Rugăciune. Cu ocaziunea deschiderii școlii celei noue din Brețcu dl protopresbiter Constantin Dimian a rostit următoarele:

Dumnezeule, Dumnezeul nostru! Cătră tine înălțăm glasul rugăciunii noastre și Ție plecăm genunchii noștri în această școală nouă pe care credincioșii acestei parohii au ridicat-o spre creșterea și luminarea fiilor lor. Pleacă-ți urechea Ta, ascultă rugăciunea noastră și precum ne-ai susținut până acum, așa nici pe viitor nu-ți uita de noi și nu-ți întoarce fața dela noi, Domnul nostru! Ajută-ne în ziua năcazurilor și ne întărește în credința cea adevărată. Numai cătră tine alergăm Peaputernice Părinte și Ție ne rugăm, ca să dai duhul înțelepciunii, duhul înțelegerii, duhul adevărului și a dreptății, al păcii, al dragostei și al iubirii de frați, al înțelegerii între noi toți, ca cu toți să ne păzim credința noastră neclătită întru tine. Întărește Doamne și pe învățătorii lor, ca să-și poată împlini cu sfințenie datoria de părinți adeverați sufletești, ca astfel să ne poată conduce copiii cătră mărirea și fericirea lor, spre bucuria părinților și lala și mândria noastră a tuturor. Primește Doamne jertfele tuturor carii au contribuit cu rodul ostenelelor la ridicarea acestei școli. Răsplătește lor pentru aceste daruri pământești cu darurile tale cele bogate cerești, carii le-ai gasit tuturor celor ce te iubesc pe tine și nădăduesc întru tine. Arată-ne pe toți a fi adeverați apărători ai sfinței tale bisericești și sprijin puternic Preînălțatului Împărat și Rege apostolic, ca astfel întăriți cu toate darurile Tale bogate să aflăm liniștea sufletelor noastre și mângăierea, că toți ni-am făcut legea de a ne împlini datorințele noastre din îndemn propriu spre mărirea și fericirea noastră și a fiilor noștri. Primește această școală sub scutul arripilor tale și o sfințește pe dânsa spre a deveni izvor nesecat de lumină și înțelepciune, curățitoare de tot păcatul ca împodobiți cu toate darurile tale să Te laudăm, mărim și mulțumim acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

— **Alegerea din Radna.** Ni se comunică din izvor sigur, că învinuirile aduse părintelui Iosif Vuculescu, că n-ar fi luptat la alegerile congregaționale pentru lista românească, au fost nedrepte. Adevărul e că părintele Vuculescu a și votat cu lista românească și a și luptat pentru biruința ei. Așa fiind ne pare rău, că în urma informațiilor greșite, l-am acuzat fără temel și l-am atins pe părintele Vuculescu. Ne face tot atât de mare plăcere rectificarea aceasta, pe cât de mare durere ne-a pricinuit șirele pe carii silii fost-am atunci să le scriem.

— **Ricciotti Garibaldi greu bolnav** Din Roma se vestește, că Ricciotti Garibaldi, despre care în timpul din urmă s'a vorbit atâta, s'a îmbolnăvit greu de aprindere de răunchi. Popularitatea sa dovedește mai ales faptul, că numeroase telegrame sosesc în care se face întrebare asupra stărei rudei marelui Garibaldi.

— **Lupta dela Cermel.** Se știe că frumoasa luptă ce s'a dat pe luncă este a se mulțumi stăruințelor unor fruntași bravi de acolo, carii luptat-au ca niște lei pentru învingerea listei naționale. Fost-au însă și acolo conducători carii nu și-au făcut datoria. Intre aceștia au înfierat și purtarea d-lui preot Atanasie Popovici din Apateu. Primim acum, privityor la cele scrise de noi, scrisoarea de mai la vale dela doi învățători carii îl apăra pe părintele Popovici, de unele învinuiri ale corespondentului nostru, dar nu-l pot apăra — nici ei — de faptul: *c'a lipsit dela postul datoriei.* Eată scrisoarea: *Stimate dle Redactor!* În numărul de Duminecă a „Tribunei“ s'a publicat la adresa d-lui preot de aici Atanasie Popovici unele învinuiri.

Pentru limpezire, las să urmeze următoarele: E adevărat că dl preot Popovici nu a lucrat cu nimica la triumfarea listei naționale, dar nici contra noastră nu a fost. El din unele puncte de vedere a fost pasiv. Dar după cum se amintește că părintele ar fi servit sfta Liturghie în stare abnormală nu e adevărat. Aceasta este numai o scornitură fără bază.

Informatorul raportorului, să vede că e un astfel de om, ce voește a săpa groapa altuia. O astfel de scornitură numai dintr'un cap ne-cept a putut eși.

Orî cine poate să creadă, că de s'ar fi întâmplat aceasta noi am fi fost cei dintâi carii am fi făcut arătare la locul competent.

Primiți Vă rugăm d-le Redactor expresiunea stimei noastre. Apateu, la 28 Nov 1904. Ioan Caba, inv. gr.-ort. G. Petrescu, inv. rom.

— **Aventura principelui Nichita al Muntenegrului.** Din incidentul botezului moștenitorului de tron italian s'a dus la Roma unde zilele trecute a avut o mică aventură. Principele a eșit la plimbare cu trăsura, când pe corzoul Vittorio Emmanuel o femeie cu fața schimbată s'a repezit la trăsura principelui, ridicând mâna asupra lui să-l lovească. La vederea asta vizitiul cu un pumn a așternut-o pământului, iar trăsura a mers mai departe. Condușă la poliție, acolo s'a constatat, că ea era de mai mult timp în casa nebunilor. Neputându-se dovedi că și de astă dată a fost cuprinsă de accese de nebunie, i-s'a dictat o pedeapsă de 35 zile închisoare.

— **Nenorocirea din Galați (România).** Un grav accident s'a petrecut în docurile din Galați Remorcherul „Fortuna“ suferind oarecari avarii la roata dela pupă, a fost introdus în docuri unde a fost ridicat sus cu macaraua docurilor. Căpitanul Lavrinos Gratos și primul mecanic Anton Micumonti s'au băgat cu barca sub remorcher pentru a observa avariile. Pe când ei se aillau dedesubt, lanțul macaralei s'a rupt și remorcherul a căzut peste ei. Mecanicul Micumonti, oribil mutilat, s'a înecat, iar căpitanul rănit mortal, a putut fi salvat.

— **Societatea de lectură „Ioan Popasu“** a tinerimei studioase dela Institutul teologic pedagogic din Carinsebeș invita cu toată stima la *ședința publică* ce o va aranja în memoria marelui Metropolit Andreiu baron de Șaguna luni în 29 Noemvrie st. v. în sala „Reuniunii de cântări“ din loc. Inceputul la 5 ore și jumătate seara. Oferte benevole se primes cu mulțumită și se vor cvita publice.

PROGRAM:

1. D. Cuntan: „La mormântul Marelui Andreiu“, exec. de corul societății.
2. „Memoriei Mitropolitului Șaguna“, poezie de A. Marienescu, predată de George Belcota cl. c. III.
3. „Barbu lăutarul“, de V. Alexandri, predat de Ioan Surlașiu cl. c. III.
4. „Andreiu baron de Șaguna“, dizertație de Romul Ancușă cl. c. III.
5. „Căpitanul Romano“, poezie de V. Alexandri, predată de Săcoșan ped. c. III.
6. „Imn școlar“, executat de corul societății.
7. „Ghiaura“, poezie de G. Coșbuc, predată de Pavel Magdescu cl. c. II.
8. E. Engelsberg: „Graiul părintesc“, executat de corul societății.

— **Arestarea unui căpitan rus.** Căpitanul rus Constantin Luby, fugit din Rusia după-ce fusese condamnat de un consiliu de războiu de acolo, a fost arestat alăitieri în Galați (România) de jud. de instrucție cab. 2, spre a fi estradat. Mandatul de arestare a fost confirmat de tribunal, căpitanul a fost trimis la arestul central până la terminarea actelor de extrădare.

— **Din Constantinopol.** Din Ancheta începută în localitate de către consuli ruși și austro ungarî din Monastir, rezultă că rapoartele caimacamului din Florina pentru a se descărca de responsabilitatea asasinatelor din satul bulgar Zelenic, asasinate care, după aserțiunile caimacamului ar fi fost pricinuite în urma unor certuri între nuntași, sunt cu totul inexacte și că acele asasinate au fost comise, după cum s'a mai anunțat, de către o bandă grecească.

— **Amănunte asupra sinuciderii locotenentului Prusiac Dietz.** În numă-

rul nostru de ieri am vorbit despre tragica sinucidere a locot. prusiac Dietz, complexând astăzi această nenorocită întâmplare cu următoarele amănunte:

Intr'o altă scrisoare aflată în urma sinuciderii, scrisoare care e bine constatat, că e scrisă tot de mâna nenorocitului locotenent, rezultă că; șicanele și persecuțiunile de cari nenorocitul locotenent se plânge că le suferea atât pe nedrept din partea colonelului său, ele durează încotinu de aproape 4 ani de zile!...

Lăsăm să urmeze mai în jos însuși cuvintele scrise de sinucis: — *Ura neîmpăcată*, ce o avea asupra mea acest comandant nu era o cestiune de serviciu militar, ci era o ură cu totul privată. *În timp de patru ani am suferit destule nedreptăți din partea sa și încă dintre cele mai mari, mai mult nu mai puteam răbda.*

Nenorocitul ofițer a fost înmormântat cu o pompă dintre cele mai strălucite, fiind deplâns de întreaga garnisoană a orașului Mainz, din care regretatul locotenent făcea parte, și unde se bucura de o mare simpatie.

Această tragică sinucidere, a făcut o foarte mare senzație pretutindeni, și mai cu seamă în cadrele militare Prusiace. E vorba că Ministrul de război ar fi și ordonat o anchetă, spre a se dovedi dacă în realitate, regretatul ofițer era pe nedrept persecutat de către numitul colonel.

— **Alegere de reprezentanți comunali în Șimand.** Ni-se scrie că în 28-lea l. trecută, o frumoasă luptă românească s'a dat în comuna Edd Șimand la alegerile de reprezentanți comunali. Românii au oferit străinilor pact ca jumătate să s'alegă dintre dînșii, jumătate dintre străini. Oferta acesta prea marimimos a fost refuzat însă din partea străină. Un domn mai sfătos s'a găsit între ei — scrie corespondentul nostru I. Mornăilă — care a zis, nu ne trebuesc Români, învingem noi și fără ei. Așa noi ne-am apucat la luptă. Și a mers bine treaba până după amiază, atunci văzând străinii că pentru ei n'o să iasă treaba bine au trimis după slujile domnilor *Kinczik, Takacs Miller și Haas Bela.* Dar noi am prins tot mai tare curaj. Și sfârșitul a fost că noi am ieșit învingători, am avut cu 87 voturi mai mult ca străinii. — Lăudați să fiți înaintea obștei românești bravi Șimandanî, cari singuri de capul vostru, povățuiți de înțeleapta-vă minte și româneasca-vă simțire, știți să luptați așa cum ați luptat și să scrieți așa cum ne-ați scris. Aducem și noi laudă primarului vostru.

— **† Ioan Broju.** Despre moartea subită a capelanului militar Ioan Broju ni-s'a trimis următorul anunț:

Subscriși, cu inima înfrântă de durere aducem la cunoștința tuturor rudeniilor, amicilor și cunoșcuților, că Ioan Broju, capelan militar gr.-or. cl. I. și asesor consistorial onorar, a încetat subit din viață Duminecă noaptea spre Luni, în 22 Novembre st. v. în etate de 40 ani. Rămășițele pământești se vor lua din casa rece a spitalului militar și se vor înmormânta în cimiterul militar de aici Mercuri, în 24 Novembre st. v. după amiază la orele 3. — Sibiu, 25 Novembre st. v. 1904. *Jalnica familie.*

— **Soldați ruși nebuni.** În ultimele săptămâni s'a vorbit mult despre cazurile de nebunie în armata lui Kuropatkin. Răul a luat în timpul luptelor în jurul lui Liao-Yang și Mukden așa dimensiuni în cât guvernul a crezut de cuviință să ia măsuri energice. Ofițerul Germinier, medicul statului major de marină, care cunoaște Asia Orientală se exprimă în această privință astfel: „Ukazurile Țarului, spune d-rul Germinier au trimis rând pe rând trupele disponibile din

juberniile Viena, Kiev, și alte părți spre Asia Orientală. Între aceștia se află peste 100.000 de țărani care au fost trimiși din colibe lor pe câmpul de luptă departe 11.000 kilometri de regiunea lor. Sunt țărani săraci cei mai mulți însurați și părinți de familie care nu știu scrie nici citi și care n'au auzit măcar de numele de japonezi. Cât de mare trebuie să fie uimirea lor, când zăresc pe japonezi cu culoare pelei galbenă și cu ochii tăiați în formă de migdală! Când după o călătorie de trei săptămâni, osteniți huimăciți sunt băgați în luptă; nu trebuie ei să vadă draci în acei pitici galbeni?

Pericolul și moartea li-se prezintă în aceste lupte moderne sub forme noi, înspăimântătoare. Aci e o luptă de artilerie ca la Vafancu la care sunt uciși 104 cai din 107, dincolo o salvă de arme nevăzute, care rărește rândurile celor ce merg la luptă, tunuri invizibile, care aruncă proiectile grele de 60 livre la o distanță de 10 kilometri, douăzeci de mine care exploadează de odată: toate acestea deșteaptă în mințile naive și nepreparate ale acestor țărani impresiunea unui puternice catastrofe naturale, una din acele scene din evanghelie despre care le-au vorbit popii acasă. Huimăciți moralicește și zăpăciți de rachiu, bieții oameni sunt victime preparate înadins pentru tot felul de halucinațiuni și pentru explozii de nebunie.

Medicul Linievici din regimentul 1 de infanterie siberiană povestește următoarea scenă de la lupta din Liao-Yang:

Soldații căpitanului Sipiagin erau înținși ca lanț de țigari în dosul unui retransament.

Trei șrapnele exploadă pe neașteptate lângă ei și i-acoperă cu pământul scormolit, pe când în flancul lor se auzi o salvă de arme japoneze.

Sipiagin comandă „Foc!” Trei-zece soldați, între cari căzuseră șrapnele, răfăseră nemîșcați.

„Trageți băeți, ordonă Sipiagin. Oamenii nu se mișcă. „Trageți odată sau vă frică?” strigă căpitanul. Nici un răspuns. Deabia după cinci minute cei 30 de soldați își reveniră în fire și executară comanda.

Cazuri de asemenea natură se întâmplă foarte des. Așa s'a văzut în ultimele lupte de lângă Mukden cum majorul Suvorin ridică sabia în aer pentru a da un ordin și de odată a rămas mut ca împetrit pe cal, incapabil de a profera un cuvânt.

— Cea mai mare și mai strălucită catedrală din lume. La New-York s'a început lucrarea unei mărețe catedrale catolice și cari nu va avea asemănare în lumea întreagă.

Va putea să conțină 70 de mii de persoane.

Va avea o lungime de 164 metri și va întrece pe S. Paul din Londra (152 m.) și înălțimea domului va atinge 145 m. S.-Petru din Roma are numai 132 m. și S.-Paul din Londra 110 m.

Noua catedrală va costa 125 milioane de lei, și va fi numită Sf.-Sofia. Stilul ei va fi al bisericilor catolice moderne. Acesta va fi monumentul cel mai înalt din New-York.

— Un om care bea în fiecare zi 25 litre vin. Un econom, de altfel cu bună stare în comuna Bohovar (com. Toronto) și a făcut numele neperitor. El bea regulat în fie care zi câte 25 litri vin bun de Silaș. Dar drept, că și era un voinic de om cât un munte. Nici odată nu-l vedeai însă turmentat, ci numai vesel, amical și prevenitor. Greutatea lui era de 186 chilogramme. În timpul ultim n'a mai putut bea decât 17 litri pe zi, semn că i-se apropia sfârșitul. Acum nu mai bea nimic. A adormit în Domnul, lăsând șeșase copii orfanți. Defunctul era figură cunoscută și în Lugoj, unde mulți l'au văzut în societatea unor birtași de aici, cărora le lifera vin din viile lui. S'a întâmplat de multe ori că voind a intra în câte o cafenea, trebuia să i-se

deschidă și jumătatea a II-a a ușei, căci grosimea lui uriașe nu sta nici de cum în proporție cu dimensiunile ușilor.

— Cea mai clară dovadă, că o carte este bună, o arată trecerea mare, pe care o are aceea carte. O trecere deosebită a avut dela început călindarul Poporului Român ce apare în Budapesta. Nici unul dintre calendarele românești nu s'a putut ridica la o trecere așa mare ca aceasta. În anul I. s'au trecut 15 mil exemplare, în anul al doilea 25 mil. Cauza este, că în totdeauna a dat cetitorilor un material cât se poate de bogat și variat. În anul acesta a apărut în 40 mil exemplare cu cuprins mult mai interesant ca până acum. Conține articole despre legi, despre procese, dări, despre războiul ruso-japonez, tabele despre calcularea cametelor și statistice pline de interes, articole literare scrise de scriitorii tineri distinși, însoțite toate de peste 100 ilustrații frumoase. Se estinde pe 210 pagini și să prezintă într'o haină foarte frumoasă. Costă numai 40 fileri, plus 10 fileri porto postal. Dela 15 exemplare în sus se dau 15 procente rabat plus spesele de postă. Se află de vânzare la tipografia „Poporul Român” în Budapesta VI., Amazon u. 6—8.

TELEGRAME.

Mari perderi rusești.

Tokio, 8 Dec. Însemnătatea ocupării dealului de 203 metri din preajma Port-Arthurului se poate judeca și de pe cele întâmplareeri. Japonezii au dus adică pe acest deal tunuri mari de unde bombardează nu numai interiorul cetății, dar și vasele de războiu adăpostite în port. Bombardarea s'a făcut cu atâta strășnicie, încât **trei mari varoare de războiu**, (Podiela, Retvizan și Baian) au fost scufundate, iar altul (Poltava) stricat rău, așa că *nu mai e în stare de luptă*. Flota puternică d'odinioară se poate socoti ca nimicită și dacă Japonezii mai țin înconjurat și de pe mare Port-Arthurul, e numai ca să nu intre în port vre-un vas care să ducă muniții.

Japonezii au mai aprins și marea magazie cu prof de pușcă. Starea Rușilor este desnădăjduită.

ECONOMIE.

Arad, 9 Decembre st. n.

Excursiune științifică la Mezöhegyes. Invățătorii tractului Arad, însoțiți și de unii dintre oaspeții, au excurs săptămânile trecute la Mezöhegyes, spre a cerceta stabilimentele economiei de model de acolo. Despre excursiunea aceasta organul oficios al Reuniunii publice următorul raport, pe care-l reproducem fiind de interes general: La ordinul ministrului de agricultură Béla Tallian, excursioniștii au fost întâmpinați la gara din Mezöhegyes de dl căpitan comandant al hergheliei și de dl inspector al domeniului și aștepțați cu douăsprezece trăsuri de gală, trase de cai frumoși și sprinteni ca și niște smei. La dorință, invățătorii au fost conduși mai întâi la direcțiunea domeniului, unde președintele Iosif Moldovan, a prezentat directorului suprem dlui Balint Juhász pe invățătorii excursioniști, dând expresiune mulțumitei lor pentru dispozițiunile de preveniență, și rugându-l, a aduce aceasta și la cunoștința ministrului pentru grațioasa și prea înalta concesiune.

De aici au plecat excursioniștii sub conducerea dlui inspector al domeniului Riszdorfer László la fabrica de cânepă, unde lucrătorii, partea cea mai mare femei, melițau și peptenau cânepa frumoasă ca lână, o așezau în teascuri preșuite, gata de a o expeda, partea cea mai mare, pe la fabricile de țesătorie din America, unde cânepa țării noastre este considerată de o calitate aleasă și se bucură de o deosebită atențiune. Am văzut lăptăria din care se expedează zilnic sute litri de lapte în orașele din apropiere, cu deosebire în Arad. Diferitele soiuri de vaci așezate după soi și elate în grajduri separate, câte 100—150

la un loc, dintre cari escelau vacile de kuhland-simmenthal, cu taurii lor de 11—12 măgi metrice și cu vacile ce dau câte 2500 litre lapte la au. După colorii vacile încă erau separate. Coloarea dominată a fost coloarea galbină, deși după explicațiile dlui inspector, coloarea roșie închisă, în timpul mai nou, este mai căutată, și va da încurând îndărăpt pe cea galbină. Soiul maghiar, de culoare albă cu coarne mari, se ține numai pentru prăsilă de boi de jug, fiind mai suportabil. Vacile din acest soi sunt mai mici și mai neproducătoare, taurii însă sunt exemplare de admirat.

Ingrășătoarea de vite încă e admirabilă. Aici să ingrașe anualminte mii de exemplare și se expedează cu prețuri considerabile prin țările apusene, cu deosebire prin Germania.

La amiază a fost prânz comun, la care a participat și inspectorul domeniului. Toaste încă n'au lipsit. Părintele Simeon Cornea a ținut un frumos toast pentru îndelunga viață a Maiestății Sale, urmat de mulți ani cântat în cor de cei preșiți. Părintele Iosif Moldovan a toastat pentru ministrul Béla Tallian, care la rugarea sa telegrafică a învrednicit pe invățătorii de aceasta frumoasă și instructivă ocaziune. Invățătorul Nicolau Ștef a închinat în sănătatea directorului Balint Juhász și a reprezentantului său inspectorului Ladislau Riszdorfer. Ear inspector Riszdorfer mulțămind de atențiune, a închinat în sănătatea invățătorilor români.

Tot cu aceasta ocaziune, la propunerea membrului Nicolau Ștef, s'a făcut adresă de mulțumită ministrului Béla Tallian, care a și răspuns telegrafic, mulțumind invățătorilor de atențiune.

După prânz, am cercetat herghelia cea frumoasă unde ni s'au arătat și explicat cele frumoase și prețioase soiuri de cai, dintre cari escelau: Nonius, Gidran și Furios.

Interesantă a fost și grădina de pomi a domeniului ce se estinde pe 29 jugăre de pământ. Grădina este împărțită în 12 table mari, în cari se nobilitează nenumărată mulțime de meri, peri, pruni, cireși, vișini, caisini, perșeci și nucl de cele mai alese soiuri. Nobilitare se face exclusiv prin oculare. Pomi nobili în vârstă de 4—5 ani se împart anualminte, parte gratuit, parte cu preț redus, celor ce se adresează în aceasta privință secțiunii de pomologiei dela ministerul de argonomie. Din aceasta pomologie se împart anualminte circa 10.000 pomi nobili și 1.000.000 pădureți.

A urmat apoi cercetarea fabricii de zahar. Arangiamentul acestei fabrici este de nedescris. Timpul scurt ce l'am petrecut aici, nu ne-a fost de-ajuns, spre a putea face o descriere mai amănunțită. Am început însă intuirea noastră dela magazinele de svecle și treptat am ajuns până la locul unde se pachetează și expedează zaharul alb ca zăpada. În acest stabiliment lucrează mai multe sute lucrători, bărbați femei și copii. Fabrica lucră anualminte 1.100.000 măgi metrice de svecle, diși cari aproape jumătate le produce domeniul.

Și cu aceste, apropiindu-se timpul de plecare însoțiți de nobilul și simpaticul nostru calauzător Ladislau Riszdorfer, am ajuns la gară, de unde după sincere salutațiuni și mulțămite, ne-am depărtat, cu o mulțime de curoștințe câștigate în această scurtă dar instructivă excursiune, și de a ne reîntoarce cât de cu grabă cu întreaga reuniune la acele locuri, spre completarea studiilor făcute, dar într'un timp de vară, mai potrivit ca cel de acum.

POSTA REDACȚIEI.

Avis. Celor cari au comandat cartea „Românii din statul ungar”: Primul transport s'a vândut, îndată ce sosește al doilea (din București), vi se va expedia.

Saturday. T. B. Le-am primit, dar încă nu le-a venit rindul. Si de altfel cu greu se vor putea publica fără să te expui a da față cu — procurorul. Neschimbate la nici un caz.

Ab. 4331 La Sâmbătenii n'a ieșit lista română. S'au purtat slab Românii de p'acolo.

POSTA ADMINISTRAȚIEI.

V. A. Budapesta. Vă rugăm să comunicați esactă adresa D-voastre.

Redactor responsabil: Sever Bocu.
Băitor-proprietar: George Nishiu.

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că pe Strada Kossuth Nr. 43 în Arad a trecut în posesiunea mea

prăvălia de faur

(mai înainte a lui Stamberger Jozsef)

După o experiență de mai mulți ani câștigată în faărici din Budapesta și Viena, am ajuns în plăcuta situațiune să pot îndeplini tot felul de lucrări dela cele mai simple până la cele mai complicate prompt și pentru prețuri foarte culante.

Rugând binevoitorul sprijin al onor. public, rămân Cu deosebit respect:

Végh István

măstru măsar.

337

Bijuterii, oroloage, aur călcat

și recuisite de argint, seduli de amănetaie cumpăra pentru prețurile cele mai mari ori le schimbă pentru obiecte noi

DEUTSCH IZIDOR

ciasornicar și giuvaergiu

A R A D, Strada Bisericii
(Palatul minorităților.)

Isvorul cel mai estin de cumpărare de
bijuterii și oroloage.

— Se cantă un învățacel. —

Nr. Telefonului 438.

381

În Ardeal, într'un ținut curat românesc, în care se țin târguri de țeară și piețe de săptămână foarte cercetate, este de vânzare o farmacie care face circulație de șeasă mil coroane, cu șeptesprezece mil coroane. Informațiuni se pot afla la administrația ziarului nostru.

436

Am onoare a aduce la binevoitoarea cunoștință a p. t. public, că dela 1 Dec. a. c., toate mărfurile se vor vinde pentru un preț general, și în fiecare cas acord rabat separat. Cu deosebită stimă:

441

NADLER LAJOS

— Magazin de trusouri pentru bărbați și dame. —
ARAD, Piața Andrassy Nr. 16.
Telefon 651.

KALMÁR JÓZSEF

prăvălie de aparate electrice.

ARAD, Salacz-uteza 2.

Are în deposit:

bicicle de primul rang

precum și toate părțile constitutive pentru bicicle, gumi și lămpi de acetylen!

In atelierul său

reparează, transformă și mărește bicicle cu roate mobile.

Primește emailarea de bicicle în foc, nichelarea părților constitutive de bicicle, sau ori-ce reparațiuni de felul acesta.

— Condițiuni de plătire favorabile. —

Montează:

telefoane cu încopciare de cerc ori catrală.

Telefoane mici de case, instalări de clopoțele electrice, ori repararea acestora

— Prețuri culante. —

Are în deposit:

Mașini de cusut SINGER

Mașine cu suveică rotunda sistem Singer ori mașini de cusut pentru odai.

In atelierul său

se primesc tot felul de reparațiuni aparținătoare acestei branșe.

Se primesc reparațiuni de mașine de brodat în rate favorabile lunare

Nr. Telefonatul pentru oraș și comitat 242.

TIPOGRAFIA

„TRIBUNA“

ARAD, Strada Deák Ferencz Nr. 20.

Fiind arangiată din nou, bogat, cu literele cele mai moderne și cu rotațiune modernă, primește spre executare ori-ce lucrare ce se ține de arta tipografică.

Broșuri, opuri, manuale, tabelării în ori-ce mărime, registre pentru bănci, invitații la petreceri și cununii, plicuri, cap de scrisori, anunțuri funebreale, cărți de vizită, etc. etc.

⊙ ⊙ Executat cu gust fin, la timp și punctual, după sistemul cel mai nou. ⊙ ⊙

Cerem și pe această cale binevoitorul sprijin al publicului românesc intru cât ar avea vr'o lucrare din cele mai sus înșirate a trimite spre executare și a ne recomanda în cerc cât mai larg tipografia noastră.

Având în vedere și sacrificiile mari ce le pretinde ziarul nostru național, credem că va afla mai lute răsuneț acest anunț al nostru.

— Telefon Nr. 502. —